

The relationship between the dimensions of object relations and marital satisfaction

Authors

Leyli Abbasi¹, Parviz Azadfallah^{2*}, Ali Fathi Ashtiani³, Hojjatollah Farahani⁴

1. Ph.D. student in Clinical Psychology, University of Science and Culture, Tehran, Iran.

2. Associate Professor, Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

3. Professor, Department of Psychology, Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

4. Assistant Professor, Department of Psychology, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Abstract

Receive Date:
21/05/2020

Accept Date:
17/12/2020

Introduction: The purpose of this research was to identify the psychodynamic dimensions of object relations and determine its role in predicting marital satisfaction.

Method: 194 married men and women were purposefully selected in Tehran who had been married for at least 2 years and did not have an acute psychiatric disorder. Participants completed the Bell object relations Inventory (2003) and ENRICH marital satisfaction scale (1993).

Results: The results of correlation analysis showed that there is a significant negative relationship between marital satisfaction and the dimensions of object relations (egocentricity, alienation, insecure attachment and social inadequacy). The results of stepwise regression analysis showed that different dimensions of object relations including egocentricity ($R^2=0.394$, $p<0.001$), insecure attachment ($R^2=0.054$, $p<0.001$) and social inadequacy ($R^2=0.016$, $p=0.05$) are the most significant variables in predicting marital dissatisfaction. Moreover, results showed that egocentricity ($R^2=0.444$, $p<0.001$), and social inadequacy ($R^2=0.061$, $p<0.001$) in men and egocentricity ($R^2=0.323$, $P<0.001$) and insecure attachment ($R^2=0.061$, $p<0.001$) in women, respectively are predictors of marital dissatisfaction.

Discussion and conclusion: The findings of the research provide evidence for the model of psychodynamic explanation in marital satisfaction.

Keywords

Marital Satisfaction, Object Relations, Psychodynamic, Male and Female.

Corresponding Author's E-mail

azadfa_p@modares.ac.ir

ارتباط بین ابعاد روابط موضوعی و رضایت زناشویی

نویسندگان

لیلی عباسی^۱، پرویز آزادفلاح^{۲*}، علی فتحی آشتیانی^۳، حجت الله فراهانی^۴

۱. دانشجوی دکتری روانشناسی بالینی، دانشگاه علم و فرهنگ، تهران، ایران.

۲. دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

۳. استاد گروه روانشناسی بالینی مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، تهران، ایران.

۴. استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت:
۱۳۹۹/۰۳/۰۱

تاریخ پذیرش:
۱۳۹۹/۰۹/۲۷

مقدمه: هدف این پژوهش شناخت ابعاد روان پویایی روابط موضوعی و تعیین نقش آن در پیش بینی رضایت زناشویی بود.

روش: ۱۹۴ نفر از زنان و مردان متاهل شهر تهران، که حداقل ۲ سال از ازدواج آن‌ها گذشته و اختلال حاد روانپزشکی نداشتند، به صورت هدف مند انتخاب شدند. شرکت کنندگان مقیاس روابط موضوعی بل (۲۰۰۳) و پرسشنامه رضایت زناشویی اتریچ (۱۹۹۳) را تکمیل کردند.

نتایج: نتایج تحلیل همبستگی نشان داد، بین رضایت زناشویی با ابعاد روابط موضوعی (خودمیان بینی، بیگانگی، دل بستگی نایمن و بی کفایتی اجتماعی) رابطه منفی معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد ابعاد مختلف روابط موضوعی شامل خودمیان بینی ($R^2=0,394, P<0,001$)، دل بستگی نایمن ($R^2=0,054, P<0,001$) و بی کفایتی اجتماعی ($R^2=0,016, P=0,05$)، به ترتیب به طور معناداری مهمترین پیش بینی کننده های عدم رضایت زناشویی هستند. همچنین نتایج نشان داد، خودمیان بینی ($P<0,001$)، مهم ترین پیش بینی کننده های عدم رضایت زناشویی هستند. همچنین نتایج نشان داد، خودمیان بینی ($P<0,001$)، بی کفایتی اجتماعی ($R^2=0,444P, P<0,001$)، و بی کفایتی اجتماعی ($R^2=0,061, P<0,001$) در مردان و خودمیان بینی ($P<0,001$)، دل بستگی نایمن ($R^2=0,323, P<0,001$) و دل بستگی نایمن ($R^2=0,061, P<0,001$)، در زنان به ترتیب پیش بینی کننده های عدم رضایت زناشویی هستند.

بحث و نتیجه گیری: یافته های این بررسی، شواهد پژوهشی برای الگوی تبیین روان پویایی در رضایت زناشویی را فراهم می نماید.

کلیدواژه ها

رضایت زناشویی، روابط موضوعی، روان پویایی، مردان و زنان.

نشانی پست الکترونیکی
نویسنده مسئول

azadfa_p@modares.ac.ir

این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری نویسنده اول است.

مقدمه

مثبت و لذت‌بخشی است که زن و شوهر از جنبه‌های مختلف روابط زناشویی خود دارند [۶].

دیدگاه‌های مختلفی در مورد بررسی رضایت زناشویی و تعارضات در ارتباط‌های عاطفی مطرح شده‌اند که برخی به مسائل کنونی فرد (نظریه شناختی- رفتاری) و برخی به ریشه‌های عمیق‌تر ارتباط در کودکی و زندگی گذشته (روان تحلیل‌گری^۱ و روابط موضوعی^۲) تاکید دارند. در واقع بیشتر برنامه‌های مداخله‌ای که برای ارتقای رضامندی زناشویی طراحی و اجرا می‌شوند، برگرفته از دیدگاه‌هایی هستند که صرفاً به توانمندی‌های سطحی تمرکز دارند و به ساختارهای عمیق شخصیتی که در دیدگاه‌های روان‌پویشی مورد تأکید هستند کمتر توجه می‌کنند. آنچه در این پژوهش مدنظر است بررسی رضایت زناشویی و تعارضات عاطفی از دیدگاه روابط موضوعی و روان‌پویشی است.

مفهوم و معنی "موضوع"^۳ در نظریات مختلف روان‌پویشی متفاوت بیان شده‌است و توضیح این تفاوت در این مقاله نمی‌گنجد؛ اما تمام رویکردهای روان‌پویشی معتقدند چالش‌های سال‌های اولیه زندگی به طور مستقیم بر روابط در بزرگسالی تاثیر می‌گذارند. بنا بر نظر آرنو [۷] برای استفاده از مفاهیم روان‌پویشی نیاز به بیان معنی دقیق مفهومی داریم که در پژوهش مورد استفاده قرار می‌گیرد، پس تعریف "موضوع" لازم است. "موضوع" در اینجا به موضوع واقعی بیرونی^۴ و باز نمود ذهنی^۵ آن در فرد اشاره دارد.

فروید [۸] به عنوان پیشگام روان‌تحلیل‌گری کشاننده‌های زیستی را مقدم بر روابط موضوعی می‌داند، اما منبع تعارض بین فردی را به تعارض انرژی‌های درون روانی که ناشی از مسائل حل نشده در کودکی بوده نسبت می‌داد. در نظریه روابط موضوعی عقیده بر آن است که تعارض‌های ارتباطی اولیه با "موضوع"، همراه با اتفاقات حاکم بر این رابطه درونی شده، بعدها در ارتباط با افراد جدید تکرار می‌شوند. به سخن دیگر آنچه در تعارض‌های بین فردی افراد مشاهده می‌شود، تکراری از الگوهایی است که به شکل ناهشیار بازنمایی تعارض‌های ارتباطی فرد با نخستین مراقبین وی است [۹]. بنا بر دیدگاه روابط موضوعی کودک در زمان تولد به صورت زیستی بسیاری از تعاملات اجتماعی را ندارد [۱۰]. کودک برای رشد هیجانی معنادار خود به وجود موضوع بیرونی نیاز دارد، فرایند رشد و ایجاد ساختار روانی در طول زمان و با

انسان موجودی است اجتماعی که برقراری ارتباط برای وی اهمیت فراوانی دارد و یکی از مهمترین ارتباط‌های بشری ارتباط زوجین در زندگی زناشویی است [۱]. این ارتباط یکی از طولانی‌ترین و عمیق‌ترین ارتباطات است و همواره مورد توجه بوده است؛ زیرا ازدواج رضایت بخش، برای سلامت جسمی و روانی افراد بسیار مفید است.

توانایی ایجاد و حفظ روابط صمیمانه پایدار و رضایت بخش یکی از مؤثرترین قابلیت‌های ضروری در دوران بزرگسالی است [۲]. گاهی انسان‌ها در روابط بین فردی نزدیک و صمیمی موجب رنجش یکدیگر می‌شوند، گاهی تعهدات خود را نسبت به یکدیگر فراموش می‌کنند و قدردان همدیگر نیستند و گاهی نیز آسیب‌های آشکار و یا پنهانی را در دیگری رقم می‌زنند [۳]. شاید بتوان گفت که بیشتر مشکلات روانشناختی که در جریان تحول پدید می‌آیند یا متأثر از چارچوب‌های ارتباطی فرد هستند و پدیدآیی آنها یک منشأ تعاملی دارد، یا حداقل آثار آن‌ها در گستره روابط بین فردی قابل ردیابی است. به خاطر آسیب‌ها و اشتباهات اجتناب‌ناپذیری که با روابط بین فردی همراه است، تأکید و تأمل در مفهوم رضایت زناشویی برای حفظ روابط سالم و با ثبات و داشتن جامعه‌ای سالم‌تر اهمیت دارد.

عوامل مختلفی بر استحکام و دوام خانواده تاثیر می‌گذارند، رضایت زناشویی یکی از آن‌ها است. بررسی و شناخت عواملی که بر رابطه زناشویی تاثیرگذار هستند، گامی مفید در راستای ارتقای رضایت زناشویی، به عنوان یکی از مهم‌ترین روابط انسانی است. اولین گام در شناسایی عوامل تاثیرگذار بر رضایت زناشویی، تعریف مفهوم آن است.

رضایت زناشویی یعنی، انطباق بین انتظاراتی که فرد از زندگی زناشویی دارد و آنچه در زندگی خود تجربه می‌کند. به زعم وینچ [۴] رضایت زناشویی انطباق بین وضعیت موجود و وضعیت مورد انتظار است. برخی از صاحب‌نظران در تعریف رضایت زناشویی، آن را تابع مراحل چرخه‌ای زندگی می‌دانند. راه‌های مختلفی برای تعریف رضایت زناشویی وجود دارد و بهترین تعریف را الیس [۵]، ارائه کرده‌است. او رضایت زناشویی را احساس خشنودی، رضایت و لذت توسط زن و شوهر زمانی که همه‌ی جنبه‌های ازدواج خود را در نظر می‌گیرند تعریف می‌کند. رضایت یک متغیر نگرشی است، بنابراین، یک خصوصیت فردی برای زن و شوهر محسوب می‌شود. طبق تعریف مذکور رضایت زناشویی در واقع نگرش

¹ Psychoanalytic

² Object relation

³ Object

⁴ External real object

⁵ Mental representation

بر ارتباطات را تایید می‌کنند و نشان‌دهنده قدرت پیش بینی کنندگی رضایت زناشویی زوجین در بزرگسالی بر اساس ارتباطات سال‌های اولیه زندگی وجود دارد. بنا بر نظر فیبرین [۱۲] هر چه فرد در دوران کودکی دچار مشکلات بیشتر و سبک دلبستگی ناایمن تر باشد، این شخص با انتظاراتی مخدوش و تحریف شده از دیگران بزرگ می‌شود و به صورت ناهشیار، اشخاص صمیمی را او می‌دارد تا با این الگوهای درونی از نقش‌ها جور شوند، و فرد بزرگسال برای جور کردن تمامی روابط صمیمی با این نقش‌های درونی، تلاش‌های ناهشیار بیشتری به عمل می‌آورد [۲۵] و این نکته در ازدواج اهمیت فراوانی پیدا می‌کند. بر طبق دیدگاه روابط موضوعی اشخاصی که در ازدواج به یکدیگر می‌پیوندند، هر کدام دارای تاریخچه شخصی، یک شخصیت بی‌همتا و مجموعه‌ای از موضوع‌های درونی هستند، که آن‌ها را در تمامی تبدلاتی که متعاقباً با یکدیگر خواهند داشت، دخالت می‌دهند [۲۵]. بنابراین واکاوی سال‌های اول زندگی برای دست یابی به الگوهای غالب روابط موضوعی فرد که در تعامل با مراقبین اولیه ایجاد می‌شوند و دریافت ارتباط آن با رضایت و تعارضات زناشویی می‌تواند گامی مهم در شناسایی، پیشگیری و حل مشکلات ارتباطی باشد. مطالعه حاضر بر مبنای مولفه‌های ذکر شده در قالب یک بررسی کمی در پی شناسایی و واریانس نقش روابط موضوعی حاکم در زندگی ارتباطی زوجین ایرانی و رضامندی زناشویی آنان می‌باشد. با استناد به شواهد و هدف اصلی پژوهش، شناخت ابعاد روان‌پوشی روابط موضوعی و تعیین نقش آن در پیش‌بینی رضایت زناشویی فرضیه‌ها و سوالات پژوهشی به شرح زیر آزمون شد؛ فرضیه اول؛ بین ابعاد روابط موضوعی و رضایت زناشویی ارتباط وجود دارد. فرضیه دوم؛ ابعاد مختلف روابط موضوعی (بیگانگی، دلبستگی ناایمن، بی‌کفایتی اجتماعی و خودمیان‌بینی)، پیش‌بینی کننده رضایت زناشویی هستند و در نهایت سوال پژوهش به بررسی این مساله که "کدام یک از ابعاد روابط موضوعی در زنان و کدام در مردان بیشترین سهم را در پیش‌بینی رضایت زناشویی دارند؟" می‌پردازد.

روش

نوع پژوهش

این پژوهش در قالب بررسی پس‌رویدادی و غیر آزمایشی با بهره‌گیری از طرح‌های همبستگی انجام شد. هدف کلی از انجام پژوهش یافتن ارتباط مؤلفه‌های روابط موضوعی با میزان رضایت زناشویی بود. علاوه بر هدف کلی، نقش متغیر

عامل با موضوع از طریق همانندسازی^۱ و درون‌فکنی^۲ اتفاق می‌افتد [۱۱]. فیبرین یکی از نظریه‌پردازان روابط موضوعی [۱۲] معتقد است "من" در پی برقراری روابط با افراد واقعی و بیرونی است. اگر این روابط رضایت بخش باشند، کلیت "من" حفظ می‌شود، اما روابط فاقد ارضا کنندگی، پیامدی مهم دارند و آن شکل‌گیری "موضوع‌های" درونی است برای جبران "موضوع‌های" بیرونی، که در داخل شخصیت شکل می‌گیرد و در نتیجه هر گاه "موضوعی" دوباره شود "من" نیز دوباره می‌شود و این بخش‌های من در ستیز با یکدیگر خواهند بود. فیبرین و سایر نظریه پردازان روابط موضوعی معتقدند دو پاره سازی^۳ مکانیسم اصلی در ایجاد روابط موضوعی و تاثیر گذار در روابط بعدی است. پیامد این ساختار درونی درگیر می‌تواند در روابط عاطفی و یا ازدواجی ناموفق ردیابی کرد. برخی از این موضوع‌های درونی می‌توانند در رابطه زناشویی بیرونی شوند. برای مثال، در سطح هیجانی ممکن است، شوهر احساس کند خودش نیست و شخصی دیگر یا بخشی از شخصی است که قبلاً با او رابطه موضوعی داشته است. او ممکن است همسرش را از حیث هیجانی بازنمایی یکی از والدین خود ببیند و احساس کند در این ازدواج نه آن فرد بزرگسال همیشگی که همکاران یا دوستانش می‌شناسند، بلکه پسری کوچک است. در واقع مشکلات فعلی فرد، انعکاسی از مسائل خانواده والدی او است؛ زیرا هر شخص باورهای ایده‌آل گرایانه‌ای در مورد روابط زناشویی دارد و می‌خواهد نیازهای برآورده نشده‌اش از روابط دوره کودکی و با والدینش را در رابطه زناشویی ارضا کند [۱۳].

تعارضات حل نشده درون روانی فرد که از خانواده والدی او مشتق شده در روابط صمیمی بعدی فرد با افرادی مانند همسر، تکرار و برون‌ریزی می‌شوند و منجر به شکل‌گیری الگوهای ارتباطی ناسالم و غیر واقع بینانه‌ای بین زوجین می‌گردند [۱]. بنابراین آگاهی از الگوهای ارتباطی گذشته در رضایت زناشویی فعلی نقش مهمی ایفا می‌کنند. از دید بسیاری از صاحب‌نظران ویژگی‌های شخصیت، سبک دلبستگی و مشکلات دوره کودکی با مراقبان اصلی می‌توانند در سایر روابط صمیمانه دوره بزرگسالی نیز نمود یابند. تعارض‌های درونی حل نشده خانواده مبدأ، کماکان در روابط صمیمی آتی با همسر و فرزندان برون‌ریزی یا تکرار می‌شوند. پژوهش‌های زیادی تاثیر تعارض‌های حل نشده خانواده مبدأ را بر ارتباطات [۱۴-۱۶]، عشق [۱۷-۱۹] به ویژه ارتباط زناشویی [۲۰-۲۴] را بررسی کردند، پژوهش‌های فوق‌تاثیر سبک‌های دلبستگی، روابط موضوعی و تعارضات خانواده مبدأ

¹ Identification

² Introjection

³ Splitting

موضوعی است. در این پرسشنامه ۴۵ سوال به سنجش روابط موضوعی می‌پردازد. این پرسشنامه ۴ خرده مقیاس بی‌کفایتی اجتماعی^۴، خود میان‌بینی^۵، دلبستگی ناایمن^۶ و بیگانگی^۷ را شامل می‌شود. پاسخ‌دهی به صورت درست/ نادرست انجام می‌شود. در این پرسشنامه بیگانگی به کمبود اعتماد در روابط، دلبستگی ناایمن به روابط بین‌فردی دردناک، حساسیت به طرد شدن، و تاکید بسیار زیاد به اخذ تایید از دیگران مربوط می‌شود. خودمیان‌بینی متشکل از بی‌اعتمادی به دیگران و کنترل و اعمال قدرت به دیگران است. و بی‌کفایتی اجتماعی به خجالتی بودن، شک و تردید به توانایی‌های خود در برقراری روابط (بالاخص در روابط با جنس مخالف)، و ناتوانی در شکل دادن به روابط اشاره دارد [۲۷]. بل ضریب پایایی مقیاس روابط موضوعی را با فاصله زمانی ۲ هفته را بین ۰/۵۸ تا ۰/۹۰ و با فاصله زمانی ۱۳ هفته بین ۰/۶۵ تا ۰/۸۱ گزارش کرده‌است. همچنین بل [۲۸] همبستگی بین مقیاس روابط موضوعی و مقیاس درجه بندی فشرده روانپزشکی^۸، مقیاس نشانگان مثبت و منفی^۹، چک لیست نشانه‌های اختلال روانی^{۱۰} گزارش کرده است [۲۷]. در ایران، در پژوهشی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی روابط موضوعی، بعد از مراحل ترجمه- بازترجمه بررسی شد. نتایج تحلیل عاملی نسخه فارسی نیز ساختار چهار عاملی این مقیاس را نشان داد. از آنجا که ترکیب ماده‌های نسخه فارسی در برخی عوامل با نسخه انگلیسی متفاوت بود، نمره ای که به هر پاسخ (درست/ نادرست) در زیر هر عامل تعلق می‌گیرد، بر اساس نتایج تحلیل آماری (باز عاملی) و مبنای نظری (نظر متخصصان) در مورد ارتباط هر ماده با محتوای فرض شده باز نگری شد. بدین ترتیب برای نمره‌گذاری عامل‌ها به هر ماده در زیر هر عامل نمره ای بین صفر تا ۲ داده و سپس نمره ی ماده‌های مربوط به آن با هم جمع می‌شوند. اعتبار عوامل مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۷-۰/۶۶، ضریب اعتبار دو نیمه کردن ۰/۷۷-۰/۶۰ و تتای ترتیبی کل مقیاس ۰/۸۶ به دست آمد [۲۹].

جنس در ارتباط با مؤلفه‌های روابط موضوعی و رضایت زناشویی نیز ارزیابی شد.

آزمودنی

الف) جامعه آماری: جامعه این پژوهش را زنان و مردان متاهل ساکن شهر تهران تشکیل دادند که حداقل ۲ سال از ازدواجشان گذشته بود.

ب) نمونه پژوهش: حجم نمونه براساس توصیه تابکنیک و فیدل [۲۶] انتخاب شد. با توجه به وجود ۵ متغیر پیش‌بین (شامل ۴ بعد روابط موضوعی و رضایت زناشویی) و با توجه به حضور دو جنس از هر جنس ۱۰۰ نفر برای تکمیل حجم نمونه انتخاب شد.^۱ در مجموع ۲۰۰ نفر، که ۶ پرسشنامه مخدوش بودند و از جریان پژوهش حذف شدند. در نهایت جامعه آماری این پژوهش شامل ۱۹۴ نفر از زوجین تهرانی بود که به شیوه نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند^۲ به علت وجود ملاک خروج و ورود، انتخاب شدند. ملاک‌های ورود عبارت بودند از: قرار داشتن در گستره سنی ۲۵ تا ۴۵ سال، سیری شدن حداقل دو سال از آغاز زندگی مشترک و تمایل به شرکت در مطالعه. همچنین وجود بیماری‌های حاد روان‌پزشکی (مصرف داروی روانپزشکی و ارجاع به روانشناس جهت درمان اختلالات روانشناسی مانند افسردگی، اضطراب، وسواس و ... ملاک‌های خروج افراد از پژوهش بودند، مراجع به روانشناس برای خودشناسی، مسائل زناشویی، فرزندپروری و مواردی از این قبیل عامل خروج فرد از پژوهش نبودند) و معلولیت‌های جسمانی به عنوان ملاک خروج تلقی شدند. میانگین سنی افراد مورد بررسی ۳۷/۳ سال (با انحراف استاندارد ۲/۷) بود. ۹۰ نفر از افراد نمونه را مردان (۴۶/۳۹ درصد) و ۱۰۴ نفر را زنان (۵۳/۶ درصد) تشکیل می‌دادند.

ابزارهای پژوهش

در جمع‌آوری اطلاعات از افراد نمونه، ابزارهای پژوهشی زیر به کار گرفته شد:

۱) **مقیاس روابط موضوعی بل^۳ (۲۰۰۳):** این مقیاس یکی از پرکاربردترین مقیاس‌ها در حوزه سنجش روابط

^۱ $50+10(p)=50+50=100$

^۲ به جای به دست آوردن اطلاعات از کسانی که به راحتی در دسترس قرار می‌گیرند، گاهی اوقات ممکن است ضرورت می‌یابد که اطلاعاتی از افراد یا گروه‌های خاصی به دست آوریم، یعنی انواع خاصی از افراد که قادر به ارائه اطلاعات مورد نظر ما هستند، زیرا آنها تنها افرادی‌اند که می‌توانند چنین اطلاعاتی ارائه دهند یا با برخی از معیارهایی که محقق تدوین کرده مطابقت دارند. چنین نوعی از طرح‌های نمونه‌گیری، نمونه‌گیری هدفمند نامیده می‌شود.

^۳ BORRTI (Bell Object Relations and Reality Testing Inventory)

^۴ Social Incompetence

^۵ Egocentricity

^۶ Insecure Attachment

^۷ Alienation

^۸ BPRs

^۹ PANss

^{۱۰} Sc190

دست آمده است. در این پژوهش پایایی به دست آمده با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۵ بود. در این پژوهش از فرم ۴۷ سؤالی پرسشنامه انریچ که توسط اولسون و همکاران [۳۰]، تهیه شده، استفاده شد. در این پژوهش از فرم کوتاه پرسشنامه انریچ استفاده شد.

شیوه انجام پژوهش

۲۰ نفر از افرادی که معیارهای ورود به پژوهش را داشتند به صورت داوطلبانه انتخاب شدند. در زمینه پژوهش به افراد توضیح داده شد و رضایت آن‌ها دریافت شد. افراد به صورت انفرادی پرسشنامه‌های روابط موضوعی بل و رضایت زناشویی انریچ را تکمیل کردند. پس از پایان اجرای آزمون‌ها، پرسشنامه‌ها بررسی شدند. ۶ پرسشنامه مخدوش شامل پرسشنامه‌هایی که برخی از سوالات آن بی‌پاسخ بودند، حذف شدند. پس از تصحیح پرسشنامه‌ها، داده‌ها جهت انجام تجزیه و تحلیل آماری آماده شدند.

شیوه تحلیل داده‌ها

در تجزیه و تحلیل داده‌ها، پس از محاسبه شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) به منظور بررسی ارتباط بین ابعاد روابط موضوعی و رضایت زناشویی از همبستگی پیرسون استفاده شد. برای مشخص کردن نوع پیش بینی کنندگی ابعاد روابط موضوعی در رضایت زناشویی از رگرسیون گام به گام استفاده شد. و برای پاسخ به سوال پژوهش " کدام یک از ابعاد روابط موضوعی در زنان و کدام در مردان بیشترین سهم را در پیش بینی رضایت زناشویی دارند؟" نیز از رگرسیون گام به گام استفاده شد. عملیات آماری داده‌ها توسط نرم افزار "اس. پی. اس." انجام شد.

نتایج

رده سنی گروه مردان بدین صورت بود که ۱۹ نفر بین ۳۰-۲۵ سال، ۲۱ نفر بین ۳۵-۳۰ سال، ۲۷ نفر بین ۴۰-۳۵ سال و ۲۲ نفر بین ۴۵-۴۰ سال قرار داشتند و رده سنی گروه زنان بدین صورت بود که ۱۷ نفر بین ۳۰-۲۵ سال، ۳۸ نفر بین ۳۵-۳۰ سال، ۳۵ نفر بین ۴۰-۳۵ سال و ۱۴ نفر بین ۴۵-۴۰ سال قرار داشتند. میزان تحصیلات در گروه مردان بدین صورت بود، ۷ نفر دیپلم، ۶۱ نفر کارشناسی، ۱۷ نفر کارشناسی ارشد و ۵ نفر پزشکی یا مدرک معادل دکتری داشتند. میزان تحصیلات در گروه زنان ۱۱ نفر دیپلم، ۷۶ نفر کارشناسی، ۱۶ نفر کارشناسی ارشد و یک نفر مدرک پزشکی

۲) مقیاس پربارسازی و تقویت رابطه، ارتباط و رضایت خاطر انریچ^۱

پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ شامل ۱۲ مقیاس است که عبارتند از: پاسخ قراردادی، رضایت زناشویی، مسایل شخصیتی، ارتباط زناشویی، حل تعارض، نظارت مالی، فعالیت‌های مربوط به اوقات فراغت، روابط جنسی، ازدواج و فرزندان، بستگان و دوستان، نقش‌های مساوات طلبی و جهت‌گیری عقیدتی ساخته شده است. این ابزار به صورت پنج گزینه ای (که در اصل یک نگرش سنج از نوع لیکرت است) در نظر گرفته شده است (کاملاً موافق، موافق، نه موافق و نه مخالف، مخالف، کاملاً مخالف)، که به هر یک از یک تا پنج امتیاز داده می‌شود. ضریب آلفای پرسش‌نامه انریچ در گزارش اولسون، فورینر و دراگمن [۳۰]، برای خرده مقیاس‌های تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، مسایل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه جنسی، فرزندان و فرزندپروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات طلبی به ترتیب از این قرار است: ۰/۸۱، ۰/۷۳، ۰/۶۸، ۰/۷۵، ۰/۷۴، ۰/۷۶، ۰/۴۸، ۰/۷۷، ۰/۷۲، ۰/۷۱. ضریب آلفای خرده مقیاس‌های انریچ در چندین تحقیق متفاوت از ۰/۶۸ (برای نقش‌های مساوات طلبی) تا ۰/۸۶ (برای رضایت زناشویی) با میانگین ۰/۷۹ بوده است. اعتبار بازآزمایی پرسش‌نامه در فاصله ۴ هفته بین ۰/۷۷ (برای فعالیت‌های اوقات فراغت) تا ۰/۹۲ (برای روابط جنسی و تحریف آرمانی) با میانگین ۰/۸۶ بوده است. در ایران اولین بار سلیمانیان [۳۱]، همبستگی درونی آزمون را برای فرم بلند ۰/۹۳ و برای فرم کوتاه ۰/۹۵ محاسبه و گزارش کرده است. میرخشتی [۳۲]، در پژوهشی با عنوان بررسی میان رضایت از زندگی زناشویی و سلامت روان ضریب آلفای کرونباخ که نشان دهنده اعتبار و ثبات و همسانی درونی تست است را بر روی ۶۰ نفر از افراد نمونه انجام داده است که ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ به دست آمده است که نشان‌دهنده ضریب بالایی است. دریک پژوهش مهدویان [۳۳]، در کار روی اعتبار آزمون انریچ با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و با روش بازآزمایی، به فاصله یک هفته (برای مردان ۰/۹۳۷ و برای زنان ۰/۹۴۴) و برای مردان و زنان (۰/۹۴)، به دست آوردند. این ضرایب برای خرده مقیاس‌های تحریف آرمانی، رضایت زناشویی، مسایل شخصیتی، ارتباط، حل تعارض، مدیریت مالی، فعالیت‌های اوقات فراغت، رابطه‌ی جنسی، فرزندان و فرزندپروری، خانواده و دوستان، نقش‌های مساوات طلبی، و جهت‌گیری مذهبی گروه زنان و مردان به ترتیب از این قرار است: ۰/۷۲، ۰/۸۵، ۰/۷۶، ۰/۷۶، ۰/۷۶، ۰/۶۳، ۰/۸۱، ۰/۶۹، ۰/۸۷، ۰/۶۹، ۰/۶۲، ۰/۶۳، ۰/۷۶

^۱ Enriching and Nurturing Relationship Issues Communication and Happiness (ENRICH)

^۲ spss

۲. نتایج همبستگی پیرسون بین شاخص‌های روابط موضوعی با رضایت زناشویی ارائه شده است.

جدول ۲. همبستگی پیرسون بین شاخص‌های روابط موضوعی با رضایت زناشویی

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱- رضایت زناشویی	-				
۲- بیگانگی	-.۰/۰۹	-			
۳- دل‌بستگی ناایمن	*-.۰/۳۹	*.۰/۲۰	-		
۴- خودمیان بینی	*-.۰/۶۳	*.۰/۱۲	*.۰/۲۷	-	
۵- بی‌کفایتی اجتماعی	*-.۰/۴۱	*.۰/۲۲	*.۰/۳۲	*.۰/۳۹	-

$P=۰/۰۰۱$

نتایج همبستگی پیرسون مشخص کننده بیشترین ارتباط منفی معنادار رضایت زناشویی به ترتیب با خودمیان بینی (۰/۶۳۱) و کمترین ارتباط با دل‌بستگی ناایمن (۰/۳۹۵) است. و ارتباط معناداری بین بیگانگی و رضایت زناشویی وجود ندارد.

جهت یافتن نقش هر یک از مؤلفه‌های خودمیان بینی، بیگانگی، کفایت اجتماعی و دل‌بستگی ناایمن برنمره رضایت زناشویی (آزمون فرضیه دوم پژوهش)، از رگرسیون گام به گام استفاده شده است.

نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام در جدول ۳ مشاهده می‌شود. مفروضه‌های رگرسیون چندگانه شامل خطی بودن روابط و ثبات واریانس ۱ در نمرات خطا است، نرمال بودن توزیع آن‌ها و خطی بودن رابطه نمرات باقی مانده با پیش‌بین بررسی شد و همه مفروضه‌ها حاکی از منطقی بودن کاربست تحلیل است. در نتیجه استفاده از رگرسیون گام به گام در این پژوهش امکان پذیر است [۲۶].

جدول ۳. خلاصه تحلیل رگرسیون گام به گام در پیش بینی رضایت زناشویی کلی

گام	متغیرهای پیش بین	R	R ²	R ² تعدیل شده	ΔR^2	F	ΔF	ΔP
۱	خودمیان بینی	۰/۶۳۱	۰/۳۹۴	۰/۳۹۴	۰/۳۹۴	۱۲۶/۷۰۲	۱۲۶/۷۰۲	۰/۰۰۱
۲	دل‌بستگی ناایمن	۰/۶۷۲	۰/۴۵۱	۰/۴۴۵	۰/۰۵۴	۷۸/۵۰۶	۱۸/۶۵۸	۰/۰۰۱
۳	بی‌کفایتی اجتماعی	۰/۶۸۳	۰/۴۶۷	۰/۴۵۸	۰/۰۱۶	۵۵/۴۲۵	۵/۵۳۶	۰/۰۵

متغیر بی‌کفایتی اجتماعی وارد شده که این گام نشان می‌دهد که سه متغیر خود میان بینی، دل‌بستگی ناایمن و بی‌کفایتی اجتماعی ۴۵/۸ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند ($p < ۰/۰۰۱$). همچنین ΔR^2 ۱/۶ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کند که نشان‌دهنده نقش خالص زیرمقیاس بی‌کفایتی اجتماعی در رضایت زناشویی است که این مقدار معنادار ($p < ۰/۰۵$) است. مؤلفه بیگانگی به علت عدم وجود تاثیر از معادله حذف گردیده است. در نتیجه از بین زیرمقیاس‌های روابط موضوعی، خودمیان بینی بیشترین تعیین کننده عدم رضایت زناشویی و

داشتند. از نظر مدت زمان ازدواج در گروه مردان بدینصورت بود که ۱۳ نفر بین ۲-۵ سال، ۱۶ نفر بین ۵ تا ۸ سال، ۴۳ نفر بین ۸ تا ۱۱ سال و ۱۸ نفر بالای ۱۱ سال از ازدواج آن‌ها گذشته بود. و مدت زمان ازدواج در گروه زنان بدینصورت بود، که ۳۹ نفر بین ۲ تا ۵ سال، ۱۸ نفر بین ۵ تا ۸ سال، ۲۸ نفر بین ۸ تا ۱۱ سال و ۱۹ نفر بالای ۱۱ سال از زندگی مشترک آن‌ها گذشته بود.

یافته‌های موجود در جدول ۱ شاخص‌های توصیفی زیر مقیاس‌های روابط موضوعی و رضایت زناشویی در پژوهش را نشان می‌دهد.

جدول ۱. شاخص‌های توصیفی مربوط به مقیاس روابط موضوعی بل و رضایت زناشویی

مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار
بی‌کفایتی اجتماعی	۶/۲۶	۲/۳۰
خودمیان بینی	۶/۶۵	۳/۵۹
دل‌بستگی ناایمن	۴/۸۷	۳/۰۰
بیگانگی	۲/۸۴	۱/۹۹
رضایت زناشویی	۱۴۶/۷۹	۲۷/۶۸

جدول یک شاخص‌های توصیفی پرسشنامه روابط موضوعی و رضایت زناشویی ۱۹۴ نفر از شرکت‌کنندگان در پژوهش را نشان می‌دهد، بیشترین میانگین و انحراف معیار در مؤلفه‌های روابط موضوعی به ترتیب مربوط به خودمیان بینی و بی‌کفایتی اجتماعی است. میانگین نمرات رضایت زناشویی ۱۴۶،۷۹ و انحراف معیار ۲۷،۶۸ می‌باشد. در ادامه جهت بررسی معناداری همبستگی بین نمرات زیرمقیاس‌های روابط موضوعی و رضایت زناشویی (فرضیه اول پژوهش) از همبستگی پیرسون استفاده شد. در جدول شماره

نتایج جدول ۳ در تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد، در گام اول خودمیان بینی وارد معادله شده و این متغیر ۳۹/۴ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کند که این مقدار معنادار است ($p < ۰/۰۰۱$). در گام دوم متغیر دل‌بستگی ناایمن وارد شده که این گام نشان می‌دهد که دو متغیر خودمیان بینی و دل‌بستگی ناایمن ۴۴/۵ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند ($p < ۰/۰۰۱$). همچنین ΔR^2 ۵/۴ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کند که نشان‌دهنده نقش خالص زیرمقیاس دل‌بستگی ناایمن در رضایت زناشویی است که این مقدار معنادار است. در گام سوم

¹ Homoscedasticity

بی کفایتی اجتماعی
کمترین تعیین کنندگی را دارد.

جدول ۴ ضرایب رگرسیون استاندارد و غیراستاندارد برای متغیرهای روابط موضوعی است که نشان می‌دهد از بین ۴ متغیر پیش‌بین خودمیان بینی، دل‌بستگی نا ایمن و بی کفایتی اجتماعی و بیگانگی، سه متغیر خودمیان بینی، دل‌بستگی نا ایمن و بی کفایتی اجتماعی به ترتیب مهم‌ترین نقش را در پیش بینی رضایت زناشویی دارند و متغیر بیگانگی در این معادله وارد نشده است.

جدول ۴. ضرایب رگرسیون استاندارد و غیراستاندارد در رضایت زناشویی

متغیرها	b	B	T	P
مقدار ثابت	۱۹۰/۰۱		۶۶۵/۴۹	۰/۰۰۱
خودمیان بینی	-۳/۹۹۷	-۰/۵۱۹	-۸/۸۷۸	۰/۰۰۱
دل‌بستگی نا ایمن	-۱/۹۲۱	-۰/۲۰۸	-۳/۶۷۰	۰/۰۰۱
بی کفایتی اجتماعی	-۱/۱۶۸	-۰/۱۴۰	-۲/۳۵۳	۰/۰۵

در ادامه جهت بررسی ارتباط جنس و روابط موضوعی با رضایت زناشویی بررسی شد. جدول ۵ شاخص‌های توصیفی روابط موضوعی در مردان و زنان را به تفکیک نشان می‌دهد.

جدول ۵. شاخص‌های توصیفی مربوط به مقیاس روابط موضوعی بل در مردان و زنان به تفکیک

گروه	مؤلفه‌ها	میانگین	انحراف معیار	تعداد
مردان	بی کفایتی اجتماعی	۵/۹۰	۳/۲۳	۹۰
	خودمیان بینی	۵/۸۳	۳/۱۷	۹۰
	دل‌بستگی نا ایمن	۴/۳۸	۲/۴۷	۹۰
	بیگانگی	۳/۰۴	۱/۹۱	۹۰
زنان	بی کفایتی اجتماعی	۶/۵۸	۳/۳۵	۱۰۴
	خودمیان بینی	۷/۳۷	۳/۷۸	۱۰۴
	دل‌بستگی نا ایمن	۵/۲۸	۳/۳۵	۱۰۴
	بیگانگی	۲/۶۷	۲/۰۵	۱۰۴

همانطور که نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد، جهت سنجش همبستگی بین رضایت زناشویی و مؤلفه‌های روابط موضوعی در زنان و مردان نیز از همبستگی پیرسون استفاده شد.

بیشترین میانگین و انحراف معیار در مردان در مؤلفه‌های روابط موضوعی مربوط به بی کفایتی اجتماعی و در زنان به ترتیب بی کفایتی اجتماعی و خودمیان بینی بود.

جدول ۶. همبستگی پیرسون بین شاخص‌های روابط موضوعی با رضایت زناشویی در مردان و زنان به تفکیک

گروه	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
مردان	۱- رضایت زناشویی	-				
	۲- بیگانگی	*-۰/۱۴	-			
	۳- دل‌بستگی نا ایمن	*-۰/۳۴	*۰/۲۸	-		
	۴- خودمیان بینی	*-۰/۶۷	*۰/۲۲	**۰/۲۱	-	
	۵- بی کفایتی اجتماعی	*-۰/۴۶	۰/۰۹	*۰/۳۷	*۰/۳۳	-
زنان	۱- رضایت زناشویی	-				
	۲- بیگانگی	-۰/۰۸۹	-			
	۳- دل‌بستگی نا ایمن	*-۰/۴۰	**۰/۱۸	-		
	۴- خودمیان بینی	*-۰/۵۷	۰/۰۷۳	**۰/۲۷	-	
	۵- بی کفایتی اجتماعی	*-۰/۳۴	۰/۰	*۰/۲۷۶	۰/۲۷	-

*P= ۰/۰۱, **P= ۰/۰۵

پیش شرط‌های انجام رگرسیون برقرار بود. در جدول ۷ نتایج حاصل از رگرسیون گام به گام تاثیر مؤلفه‌های روابط موضوعی بر رضایت زناشویی در مردان و زنان به ترتیب مشاهده می‌گردد.

نتایج رگرسیون در گروه مردان (N= ۹۰) نشان می‌دهد که در گام اول خود میان بینی، ۴۴/۴ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تعیین می‌کند و در گام دوم بی کفایتی اجتماعی و خودمیان بینی ۵۰/۱ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کنند و ΔR^2 نشان می‌دهد بی کفایتی اجتماعی به طور خالص ۶/۱ درصد از واریانس رضایت زناشویی

جدول ۶ نشان می‌دهد بیشترین همبستگی معنادار بین رضایت زناشویی و روابط موضوعی در مردان به ترتیب مربوط به خودمیان بینی (۰/۶۷-)، بی کفایتی اجتماعی (۰/۴۶-)، دل‌بستگی نا ایمن (۰/۳۴-) و بیگانگی (۰/۱۴-) بود. بیشترین همبستگی بین رضایت زناشویی و روابط موضوعی در زنان نیز به ترتیب مربوط به خودمیان بینی (۰/۵۷-)، دل‌بستگی نا ایمن (۰/۴۰-) و بی کفایتی اجتماعی (۰/۳۴-) بود.

در ادامه جهت بررسی تعیین کنندگی نقش هر یک از مؤلفه‌های روابط موضوعی در رضایت زناشویی زنان و مردان (پاسخ به سوال پژوهش) از رگرسیون گام به گام استفاده شد.

را تعیین می‌کند. دل‌بستگی نایمن و بیگانگی نقش تعیین کننده‌ای در رضایت زناشویی مردان نداشتند.

جدول ۷. خلاصه تحلیل رگرسیون گام به گام روابط موضوعی در پیش‌بینی رضایت زناشویی در گروه مردان و زنان

گروه	گام	متغیرهای پیش‌بین	R	R ² تعدیل شده	ΔR^2	F	ΔF	معناداری
مردان	۱	خودمیان بینی	۰/۶۷۱	۰/۴۴۴	۰/۴۴۴	۷۲/۲۰۵	۷۲/۲۰۵	۰/۰۰۰
	۲	بی‌کفایتی اجتماعی	۰/۷۱۶	۰/۵۰۱	۰/۰۶۱	۴۵/۶۵۸	۱۰/۹۴۹	۰/۰۰۰
زنان	۱	خودمیان بینی	۰/۵۷۴	۰/۳۲۳	۰/۳۲۳	۵۰/۲۱۹	۵۰/۲۱۹	۰/۰۰۰
	۲	دل‌بستگی نایمن	۰/۶۳۲	۰/۳۸۷	۰/۰۶۹	۳۳/۵۴۸	۱۱/۶۴۰	۰/۰۰۰

رضایت زناشویی در زنان را تبیین می‌کند. بی‌کفایتی اجتماعی و بیگانگی نقش تعیین کننده‌ای در رضایت زناشویی زنان نداشتند.

جدول ۸ ضرایب رگرسیون استاندارد و غیراستاندارد برای متغیرهای روابط موضوعی در دو جنس مرد و زن را به ترتیب نشان می‌دهند.

جدول ۸. ضرایب رگرسیون استاندارد و غیراستاندارد در رضایت زناشویی در مردان

گروه	متغیرها	B	B	T	P
مردان	مقدار ثابت	۱۹۶/۹۹۵		۳۸/۱۶۵	۰/۰۰۰
	خودمیان بینی	۵/۱۶۲	-۰/۵۸۲	-۷/۳۱۳	۰/۰۰۰
	بی‌کفایتی اجتماعی	-۲/۲۹۱	-۰/۲۶۳	-۳/۳۰۹	۰/۰۰۰
زنان	مقدار ثابت	۱۷۷/۷۳۳		۳۶/۱۸۲	۰/۰۰۰
	خودمیان بینی	-۳/۴۴۳	-۰/۵۰۰	-۲/۲۴۷	۰/۰۰۰
	دل‌بستگی نایمن	-۲/۱۲۵	-۰/۲۷۳	-۳/۴۱۲	۰/۰۰۱

دل‌بستگی نایمن در زنان تعیین کننده‌ترین نقش را میزان رضایت از زندگی زناشویی را دارند. این یافته‌ها به طور مستقیم با گزارش پژوهش‌های [۲۲، ۱۶] و به طور غیر مستقیم با گزارش پژوهش‌های [۱۹، ۲۱، ۳۲، ۳۴] -۱۹، ۲۱، ۳۲، ۳۴] مبنی بر ارتباط بین الگوهای روابط موضوعی و رضایت زناشویی همسویی دارد.

اخباری و صدر [۲۲] در پژوهشی نقش روابط موضوعی در پیش‌بینی رضایت زناشویی در دانشجویان را بررسی کردند، نتایج نشان دهنده قدرت پیش‌بینی‌کنندگی مؤلفه‌های (دل‌بستگی نایمن و خودمیان‌بینی) روابط موضوعی در عدم رضایت زناشویی بود و دل‌بستگی نایمن بیشترین نقش را در تبیین عدم رضایت زناشویی داشت. هندلزالت، فیشر و نوت [۱۶] در پژوهشی نقش روابط موضوعی را در روابط واقعی زندگی مورد بررسی قرار دادند که نتایج با استفاده از مؤلفه‌های پرسشنامه روابط موضوعی بل در این پژوهش نشان داد هر چه آسیب در مؤلفه‌های روابط موضوعی کمتر باشد، ارتباطات سالم‌تری دیده می‌شود. در پژوهش هندلزالت و همکاران [۱۶] مشخص شد که افرادی که دارای مؤلفه بیگانگی اجتماعی بیشتری بودند، کمتر وارد روابط اجتماعی و عاطفی عمیق می‌شوند به همین دلیل مؤلفه بیگانگی و بررسی آن در ارتباطات معنایی ندارد که این نتایج هماهنگ با حذف عامل بیگانگی در رگرسیون گام به گام در پژوهش

همچنین نتایج رگرسیون گام به گام در گروه زنان نشان می‌دهد (N=۱۰۴) که در گام اول خود میان بینی، ۳۲/۳ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تعیین می‌کند و در گام دوم خودمیان بینی و دل‌بستگی نایمن ۳۸/۷ درصد از واریانس رضایت زناشویی را تبیین می‌کند و ΔR^2 نشان می‌دهد که وابستگی به طور خالص ۶/۹ درصد از واریانس

جدول ۸ مشخص می‌کند که از بین ۴ مؤلفه روابط موضوعی در مردان به ترتیب خودمیان بینی و بی‌کفایتی اجتماعی در رضایت زناشویی نقش دارند و همچنین مشخص می‌کند که از بین ۴ مؤلفه روابط موضوعی در زنان به ترتیب خودمیان بینی و دل‌بستگی نایمن در رضایت زناشویی نقش دارند.

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی ارتباط بین الگوهای روابط موضوعی که زنان و مردان در کودکی و در ارتباط با خانواده اصلی خود کسب کردند با میزان رضایت زوجین از زندگی زناشویی خود انجام شد. یافته‌ها نشان می‌دهند میان ابعاد روابط موضوعی شامل خودمیان بینی، بیگانگی، بی‌کفایتی اجتماعی و دل‌بستگی نایمن با رضایت زناشویی روابط معنادار وجود دارد. به گونه‌ای که روابط موضوعی رشد یافته‌تر با رضایت زناشویی بیشتری همراه است. هم‌چنین از میان ابعاد روابط موضوعی، سه بعد خودمیان بینی، دل‌بستگی نایمن و بی‌کفایتی اجتماعی پیش‌بینی کننده عدم رضایت زناشویی هستند. در پاسخ به سوال پژوهش در زمینه ابعاد روابط موضوعی تعیین کننده در رضایت زناشویی در مردان و زنان یافته‌ها نشان می‌دهد، از بین ابعاد روابط موضوعی خودمیان بینی و بی‌کفایتی اجتماعی در مردان و خودمیان بینی و

حاضر است.

برای تبیین نتایج این پژوهش می‌توان به توضیح دیدگاه روابط موضوعی در زمینه ارتباطات به ویژه در ارتباط ازدواج پرداخت. دیدگاه روابط موضوعی بر این اعتقاد است که اتفاقات و ارتباطات اولیه زندگی بر روابط ما در بزرگسالی تاثیر می‌گذارند و نحوه برخورد مراقبین اولیه کودک بر نحوه برخورد او در بزرگسالی با شریک زندگی تاثیر گذار است. در نتایج پژوهش خودمیان بینی بیشترین نقش را در تبیین عدم رضایت زناشویی داشت. خودمیان بینی متشکل از بی اعتمادی به دیگران و کنترل و اعمال قدرت به دیگران است، فرد خودمیان بین توانایی تمایز خود را از دیگری به عنوان "موضوع" جداگانه ندارد، در نتیجه هویت فرد مقابل را به گونه ای مجزا نمی پذیرد و منجر به رفتارهای خودخواهانه می شود. هر چه فرد از نظر شخصیتی محکم تر بوده و تعریف دقیق تری از خود داشته باشد در نتیجه توان تمیز خود از دیگری را بیشتر دارد و برای شریک زندگی خود به عنوان یک فرد جداگانه ارزش قائل است. صمیمیت، سازگاری، توانایی پذیرش استقلال و هویت متمایز دیگری از جمله ویژگی‌های اصلی برقراری ارتباط صمیمانه است، که در قالب حل مفهوم خود میان بینی ممکن می شوند. نتایج پژوهش دیکاردی و بوام [۲۰] در کشف ارتباط بین روابط موضوعی و روابط زناشویی سالم نشان می‌دهد که پذیرش همسر به عنوان یک "موضوع" مستقل (عدم وجود خود میان بینی) بیشترین نقش را در تبیین زندگی زناشویی سالم دارد.

دومین عامل پیش بینی کننده عدم رضایت زناشویی در رگرسوین گام به گام دلبستگی نا ایمن بود. پژوهش‌ها نشان می‌دهند کیفیت روابط مادر-کودک در دوران کودکی در تحول الگوهای فعال درونی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و روابط نزدیک و صمیمانه در بزرگسالی نیز تحت تاثیر همین الگوهای فعال درونی قرار می‌گیرند. دلبستگی پیوند عاطفی هیجانی نسبتاً پایداری است که بین کودک و مادر و یا افرادی که کودک در تعامل منظم و دائم با آنهاست، ایجاد می‌شود [۳۵]. دلبستگی ریشه در نظریه روابط موضوعی دارد که خود از نظریه روانکاو نشأت گرفته است. نظریه روابط موضوعی چگونگی تأثیرگذاری الگوهای دلبستگی اولیه را بر کودکان زمانی که رشد می‌کنند و شخصیتشان شکل می‌گیرد مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج در مورد تاثیر سبک دلبستگی نا ایمن همسو با نتایج پژوهش‌های پیشین است [6]. در پژوهش کرمی بلداجی و همکاران [۲۱] نشان می‌دهد، سبک‌های دلبستگی بزرگسالان تاثیر زیادی در نحوه ی به‌کارگیری سبک‌های حل تعارض دارند. لذا تشخیص سبک‌های دلبستگی افراد متأهل در حل تعارضات زناشویی کمک فراوان می‌نماید. شمار زیادی از پژوهش‌های گذشته با به

کارگیری روش‌های مختلف نشان می‌دهند که ارکان و مفاهیم نظریه دلبستگی در زمینه روشن سازی فرایندهای تعارض به کار گرفته شده‌اند و دلبستگی بر سبک‌های مختلف حل تعارض در روابط نزدیک تاثیر می‌گذارد [۱۴-۱۸، ۳۴].

سومین مولفه پیش بینی کننده عدم رضایت زناشویی در پژوهش حاضر بی‌کفایتی اجتماعی بود، بی‌کفایتی اجتماعی به خجالتی بودن، شک و تردید به توانایی‌های خود در برقراری روابط بالاخص در روابط با جنس مخالف و ناتوانی در شکل دادن به روابط اشاره دارد [۲۷]. برای افرادی که بی‌کفایتی اجتماعی دارند، ارتباطات بسیار دشوار است و آنها اغلب از هرگونه رابطه ای اجتناب می‌کنند و به دلیل ضعف اعتماد به نفس در روابط صمیمی مفید عمل نمی‌کنند.

چهارمین مولفه روابط موضوعی بیگانگی بود که به علت عدم تاثیر گذاری از فرآیند پیش‌بینی کنندگی رضایت زناشویی حذف شد. در تبیین حذف این مولفه در پژوهش می‌توان بیان کرد؛ کسانی که در بیگانگی نمره‌ی بالا می‌گیرند غالباً از فقدان اساسی نوعی احساس اعتماد در روابط خود رنج می‌برند. آنها در ارتباطات خود بی‌ثبات و سطحی بوده و مشکلات جدی در برقراری صمیمیت دارند. این افراد برای محافظت از خود در برابر خشم و خصومتی که به دیگران فرافکنی می‌کنند به‌تنهایی پناه برده و منزوی می‌شوند. بیگانگی مؤلفه روابط موضوعی است که می‌تواند منجر به بی‌معنایی زندگی و جدایی از دیگران گردد [۳۶]. تئوری روابط موضوعی نشان می‌دهد که افرادی که تجارب دردناک کودکی دارند دچار نقص در درونی سازی دیگران مهم و در نتیجه اختلال در روابط بین فردی، احساس بیگانگی بیشتر، مشکل در صمیمیت می‌گردند [۳۷]. چنین افرادی در روابط عاطفی آینده خود بیگانگی بیشتری با دیگران تجربه می‌کنند، در نتیجه یا روابط عاطفی جدی برای آنها شکل نمی‌گیرد و یا در صورت شکل گرفتن احتمال پایداری آن پایین است و افراد با صمیمیت عاطفی بیشتر در زیر مقیاس بیگانگی نمره پایین‌تری دریافت می‌کنند [۱۶]. بنابراین این افراد کمتر در زندگی زناشویی قرار دارند و در نتیجه امکان حضور و تاثیر آنها در پژوهش کاهش یافت.

در ادامه نتایج پژوهش در راستای بررسی نقش تعیین کنندگی روابط موضوعی در رضایت زناشویی در دو جنس مرد و زن، نتایج پژوهش نشان داد که مؤلفه‌های خودمیان بینی در دو جنس به صورت مشترک بیشترین سهم و بی‌کفایتی اجتماعی در مردان و وابستگی نا ایمن در زنان بعد از خود میان بینی بیشترین سهم را در عدم رضایت زناشویی داشته اند. پژوهشی که به طور مستقیم نتایج این پژوهش را تایید کند وجود نداشت، به بررسی پژوهش‌های غیر مستقیم پرداخته شد. در پژوهش اوکت، ریچ، میلی [۳۸] مردان

پژوهش حاضر بر روی زوجین متاهل تهرانی که در محدوده سنی ۲۵ تا ۴۰ سال قرار داشتند انجام شد، لذا نتایج آن قابل تعمیم به تمام سنین و مکان‌های جغرافیایی نیست. روش نمونه‌گیری غیراحتمالی توانایی تعمیم‌دهی نتایج را کاهش می‌دهد. مخدوش بودن ۶ پرسشنامه در پژوهش حاضر منجر به کاهش تعداد نمونه به زیر ۲۰۰ نفر شد. علاوه بر این کم بودن پژوهش‌های نظری در زمینه تفاوت زنان و مردان در پیش‌بینی‌کنندگی ابعاد روابط موضوعی در رضایت زناشویی، پایه نظری پژوهش در این زمینه را ضعیف کرد. از آن‌جا که مولفه‌های مربوط به روابط موضوعی، ریشه در کودکی دارد و پیچیدگی آن‌ها زیاد است، جمع‌آوری اطلاعات از طریق مصاحبه‌های باز پاسخ و اکتفا نکردن به پرسشنامه‌ها پیشنهاد می‌گردد. بررسی تاثیر هر یک از الگوهای روابط موضوعی بر جنبه‌های مختلف رضایت زناشویی (زیر مقیاس‌های رضایت زناشویی بررسی نشد) در پژوهش‌های آتی نتایج پژوهش را در حیطه درمان کاربردی‌تر می‌کند. بررسی برخی از مولفه‌های دیگر نظریه روان‌تحلیل‌گری در پیش‌بینی رضایت زناشویی مانند مکانیسم‌های دفاعی، تحول‌یافتگی "من" نیز پیشنهاد می‌شود.

منابع

- 1- Goldenberg I, Goldenberg H. Family therapy: An overview. Canada: Thomson learning; 2003.
- ۲- خمسه اکرم، حسین‌بان سیمین. بررسی تفاوت‌های جنسیتی بین ابعاد مختلف صمیمیت در دانشجویان متاهل. مطالعات زنان. ۱۳۸۷؛ ۶(۱): ۳۵-۵۲.
- 3- Fincham FD, Hal J, Steven RH. Forgiveness in marriage: Current Status and future directions. Journal of Family Relations. ۲۰۰۶؛ 55(4): 415-427.
- 4- Winch RF. Selected studies in marriage and the family. New York: Holt Rinehart and Winston; 1974.
- 5- Ellis A. My current views on rational-emotive therapy (RET) and religiousness. Journal of Rational-Emotive and Cognitive-Behavior Therapy. 1992; 10(1): 37-40.
- ۶- بایرامی منصور، فهیمی صمد، اکبری ابراهیم. امیری پیچا کلایه احمد. پیش‌بینی رضایت زناشویی بر اساس سبک‌های دلبستگی و مولفه‌های تمایز یافتگی. مجله اصول بهداشت روانی. ۱۳۹۱؛ ۱۴(۱): ۶۴-۷۷.
- 7- Arlow JA. Symposium on object relations theory

صمیمیت را به معنای مشارکت در فعالیت‌ها و احساس کافی بودن اجتماعی می‌دانند و در صورت ناتوانی در این مشارکت فعال میزان صمیمیت آن‌ها کاهش می‌یابد. توانایی در برقراری صمیمیت در رابطه زناشویی یکی از مولفه‌های رضایت زناشویی به حساب می‌آید [۲]. به نظر می‌رسد از آن‌جا که تعاملات اجتماعی وابسته به فرهنگ در کشور ما برای مردان مهم‌تر از زنان برای بقای خانواده است، عدم وجود این توانمندی که با اضطراب و فعالیت‌های ضعیف اجتماعی همراه است، بیشتر می‌تواند در نارضایتی زناشویی مردان نقش داشته باشد. مؤلفه دلبستگی ناایمن نیز در زنان می‌تواند وابسته به فرهنگ توصیف شود، وابستگی بیش از حد، قدرت زندگی سالم را از فرد می‌گیرد. پژوهش عیدی و خانجانی [۲۳] همسو با نتایج پژوهش نشان می‌دهد دلبستگی ایمن در زنان پیش‌بینی‌کننده میزان رضایت از زندگی زناشویی است و افراد ایمن بیشتر همسران ایمن بر می‌گزینند. همچنین پژوهش [۲۴] نشان می‌دهد که یکی از عوامل مهم موثر بر رضایت زناشویی، تجارب اولیه فرد با والدین در دوران کودکی است، یکی از این تجارب الگوهای دلبستگی است، افراد با سبک دلبستگی ایمن احتمالاً به این دلیل که برداشت مثبت‌تری از خود و دیگران دارند رفتارهای سازگارانه بیشتری از خود نشان می‌دهد در نتیجه رضایت زناشویی بیشتری دارند. در مقابل، افراد با سبک دلبستگی دوسوگرا دارای تصویر منفی از خود و رفتارهای ناسازگارانه بیشتری هستند و رضایت زناشویی پایین‌تری دارند. در این پژوهش نتایج نشان داد که الگوی دلبستگی ناایمن در هر دو جنس مرد، و زن تعیین‌کننده عدم رضایت زناشویی در افراد می‌باشند. در صورتی که در پژوهش حاضر دلبستگی ناایمن در زنان را به عنوان عامل پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی تعیین می‌کند. پژوهش [۳۹] نشان می‌دهد خودمیان‌بینی در هر دو زوج (مرد و زن) پیش‌بینی‌کننده رضایت زناشویی است.

بر اساس آنچه بیان شد می‌توان نتیجه گرفت، ابعاد روابط موضوعی بر میزان رضایت زناشویی تاثیر دارند. دارا بودن الگوهای روابط موضوعی خودمیان‌بینی، وابستگی ناایمن و بی‌کفایتی اجتماعی در کاهش میزان رضایت زناشویی نقش دارند. الگوهای روابط موضوعی به طور متفاوتی در مردان (خودمیان‌بینی، بی‌کفایتی اجتماعی) و زنان (خودمیان‌بینی و دلبستگی ناایمن) قدرت پیش‌بینی‌کنندگی در رضایت زناشویی را دارند.

محدودیت‌ها و پیشنهادهای پژوهش

از جمله محدودیت‌ها می‌توان به این مساله اشاره کرد که

¹ ego

بینی‌کننده سبک‌های حل تعارض زناشویی در بین دبیران متاهل شهر بندرعباس. فصلنامه مشاوره و روان درمانی خانواده. ۱۳۹۲؛ ۲(۹)، ۵۷-۷۲.

۲۲- اخباری سحرناز، صدر محمد مهرداد. نقش روابط موضوعی در پیش‌بینی رضایت زناشویی در دانشجویان. اولین کنفرانس بین‌المللی توسعه و ترویج علوم انسانی در جامعه؛ ۱۳۹۶.

۲۳- عیدی رقیه، خانجانی زینب. بررسی رضایت زناشویی در سبک‌های مختلف دلبستگی. فصل‌نامه علمی-پژوهشی دانشگاه تبریز. ۱۳۸۵؛ ۱(۲-۱): ۱۶۵-۱۹۱.

۲۴- افشاری زینب، موتابی فرشته و پناغی لیلی. نقش واسطه‌ای روانسازهای ناسازگار اولیه در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و رضایت زناشویی. مجله روانشناسی خانواده. ۱۳۹۴؛ ۲(۱): ۵۹-۷۰.

۲۵- دوست محمدی یحیی. بررسی رابطه سبک‌های دلبستگی و ابعاد سه‌گانه عشق اشتراک‌برگ با سازگاری زناشویی در بین معلمان متأهل شاغل در آموزش و پرورش شهر شهریار سال تحصیلی . پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته مشاوره خانواده. دانشگاه علامه طباطبائی تهران. ۱۳۸۹.

26- Tabachnick BG, Fidell LS. Using multivariate statistics. 4th ed. New York, NY: Harper and Row; 2001.

27- Goldman GA. Quality of object relations, security of attachment, and interpersonal style as predictors of the early therapeutic alliance. [Doctoral dissertation]. Ohio University: 2005.

28- Bell MD.. Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI) manual. Los Angeles: Western Psychological Services; 1995.

۲۹- مسگریان فاطمه، آزاد فلاح پرویز، فراهانی حجت‌الله، قربانی نیما. ویژگی‌های روانسنجی نسخه فارسی مقیاس روابط موضوعی بل. مجله روانشناسی بالینی و شخصیت. ۱۳۹۶؛ ۱۵(۲): ۱۹۳-۲۰۴.

30- Olson DH, Fournier DG, Druckman M. ENRICH: Enriching & nurturing the relationship issues, communication & happiness. Journal of Marital and Family Therapy. 1998;15(1): 65- 79.

۳۱- سلیمانیان علی. بررسی تفکرات غیرمنطقی بر نارضایتی زناشویی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تربیت معلم، تهران؛ ۱۳۷۶.

۳۲- میرخشتی فاطمه. بررسی رابطه‌ی میان رضایت از زندگی و

and love. Object concept and object choice. Psychoanalyses Q. 1980 (49):33-109.

8- Freud S. Family Romances. Vol. IX. London: The Hogarth Press Ltd; 1975.

9- Stadter M. Object relations brief therapy: The therapeutic relationship in short-term work. Jason Aronson; 2009.

10- Mahler MS, Pine F, Bergman A. The psychological birth of the human infant: Symbiosis and individuation. New York: Basic Books; 1975.

11- Meissner WW. Internalization in psychoanalysis. New York (NY): International Universities Press; 1981.

12- Fairbairn WRD. Object relationships and dynamic structure. In an object relationships theory of the personality New York: basic books; 1951.

13- Framo J. Family of origin as a therapeutic resource for adults in marital and family therapy. New York: Brunner-Mazel; 1990.

14- Karairmak O, Duran O. Gender differences in attachment styles regarding conflict handling behaviors among Turkish late adolescents. Original article. 2008; (30):220-234.

15- Corcoran NK, mallinckroodt B. Adult, attachment, self-efficacy, perspective taking and conflict resolution. Journal of counseling/development. 2008; 78(4): 473-48.

16- Handelzalts JE, Fisher S, Naot R. Object relations and real-life relationships: A cross method assessment. Scandinavian Journal of Psychology. 2014; 55(2): 160-167.

17- Creasey G. Associations between working models of attachment and conflict management behavior in romantic couples. Journal of counseling Psychology. 2002; 49 (3): 365-375.

18- Levy M, Davis K. Love style and attachment style compared: Their relation to each other and to various relationship characteristics. Journal of social and personal Relationship. 1982; (5): 439-471.

19- Simon J. Love: addiction or road to self-realization, a second look. American Journal of Psychoanalysis. 1982; 42(3): 253-63

20- Daccardi BA & Baum S K. Object relations in marriage: A preliminary study. Ontario Psychologist. 1982; 14(4):23-26.

۲۱- کرمی بلداجی روح‌الله، ثابت زاده ماجده، فلاح چای سیدرضا، زارعی اقبال. سبک‌های دلبستگی بزرگسالان به عنوان پیش

سلامت روان. پایان نامه کارشناسی ارشد مشاور: دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن؛ ۱۳۷۶.

۳۳- مهدویان، فاطمه. بررسی تاثیر آموزش ارتباط رضایتمندی زناشویی و سلامت روانی، پایان نامه کارشناسی ارشد: انستیتو روانپزشکی تهران دانشگاه علوم پزشکی ایران، ۱۳۷۶.

34- Pistole MC, Arricale F. Understanding attachment: Beliefs about conflict. Journal of counseling and development. 2003; 81(3): 318-328.

35- Papalia DE. A Childs words: infancy through adolescence. New York: Mcgraw- Hill; 2002.

۳۶- محسنی تبریزی علیرضا. بیگانگی فعال و بیگانگی منفعل: مطالعه موردی دانشجویان ایرانی. نامه علوم اجتماعی. ۱۳۸۲؛ ۲(۲۲)، ۱۴۶-۱۳۱.

37- Blizard RA, Bluhn AM. Attachment to the abuser: Integrating object-relations and trauma theories in treatment of abuse survivors. Psychotherapy. 1994;3(1):383-390

38- Aukett R, Ritchie J, Mill K. "Gender Differences in Friendship Patterns." Sex Roles. ۱۹۸۸; (1-2): 57-66.

۳۹- سرکشیک زاده پروانه، تقوایی داوود، پیرانی ذبیح. بررسی رابطه بین خودمیان بینی، قدرتمندی های من و عوامل شخصیت با رضایت زناشویی. همایش بین المللی روانشناسی و فرهنگ زندگی. ۱۳۹۴: دوره اول.